

पर्यावरणासाठी

स्पंदन

डॉ. माधवी
वैद्य

पर्यावरणाचा ध्यास घेऊन झपाटलेल्या त्या तिघींचं मला मनोमन कौतुकच कौतुक वाटलं म्हणून त्यांना शाबासकी देण्यासाठीच हा लेखप्रपंच! 'पोल्यूशन' 'पोल्यूशन' म्हणून केवळ ओरडत न बसता त्यावर काही सोल्यूशन आहे की नाही? जर 'सोल्यूशन' असलंच तर ते कृतीत आणणं शक्य आहे की नाही, या विचारानं झपाटलेल्या आणि त्या ध्यासापायी एक वेगळं जीवन जगण्यासाठी आसुसलेल्या अशा या तिघींची ही आगळीवेगळी कहाणी!

श्री. प्रकाश गोळे यांच्या मार्गदर्शनाखाली इकॉलॉजिकल सोसायटीचा एक वर्षाचा पदव्युत्तर अभ्यासक्रम त्यांनी पूर्ण केला आणि निसर्गाला, पर्यावरणाला माणसाच्या कृतींनी हानी पोहोचते आहे, यावर उपाय काय? झालेली हानी भरून निघेल का? नैसर्गिक संपत्तीचा न्हास थांबेल का? त्याचे पुनरुज्जीवन शक्य आहे का? असल्यास ते कसे करता येईल? अशा अनेक प्रश्नांची उत्तरं त्यांना या अभ्यासक्रमात मिळू शकली आणि मग या उत्तरांना प्रत्यक्ष कृतीत आणण्यासाठी त्यांनी कंबर कसली.

मानसी करंदीकर, मृणालिनी वनारसे आणि केतकी घाटे या त्या तिघी जणी. त्यांनी मग 'दि इकॉलॉजिकल सर्व्हिसेस' म्हणून एक संस्था स्थापन केली. तुमच्याकडे जमिनीचा तुकडा असल्यास त्या तुकड्यावर सर्व प्रकारच्या प्रश्नांसाठी उत्तरे शोधून व उपाय करून तो परिसर पिकांनी बहरून आणणे आणि रानपाखरांची शाळाही तिथे भरेल इतकी तंजवीज करू देणं यासाठी सर्व सर्व प्रयत्न केले जातात. असं स्वप्न सत्यात उतरवणं अर्थातच सोपं नाही. त्यासाठी प्रचंड जिद्द, साहस, कष्ट, पेशन्सची गरज आहे. कारण आज कुंडीत एखादं रोपटं लावावं आणि उद्याच त्याला फूल आलेलं पाहावं इतकं ते सोपं निश्चित नाही.

सध्या वरसगावजवळ 'दि लेक सिटी कॉर्पो' प्रा. लि.'चा प्रॉजेक्ट त्यांनी हाती घेतला आहे. तिघी जणी तिथेच राहून त्या परिसराचा भौगोलिक अभ्यास करून तिथल्या लोकांना विश्वासात घेऊन हा परिसर सोन्याचा कसा करता येईल या विचारात दिवसाचे चोवीस तासही व्यस्त आहेत. मग गावकऱ्यांशी बोलणं, वृक्षतोड थांबवणं,

पिकं घेण्यासंबंधी प्रबोधन करणं, जमिनीची धूप थांबवणं, वाहून जाणारे पाणी अडवून जलाशय निर्माण करणं अशा नानाविध उपक्रमांनी त्यांचा दिवस व्यग्र असतो. त्यासाठी निसर्ग शाळा भरवली जाते. कुऱ्हाड उचलणारे हात झाडं लावायला प्रवृत्त केले जातात. माणसातले देवत्व म्हणा माणूसपण म्हणा जागं करण्यासाठी हरत-हेचे प्रयत्न केले जातात. अर्थात यासाठी 'दि लेक सिटी कॉर्पो. प्रा. लि.' ही कंपनी त्यांना सर्व प्रकारचे साह्य करते. तसेच श्री. प्रकाश गोळे आणि स्वाती गोळे यांचा त्यांना भरभक्कम आधार मिळतो, मार्गदर्शन मिळते.

या उपक्रमासाठी त्यांनी कष्टमय जीवन आनंदाने स्वीकारले आहे. संध्याकाळनंतर वीज नाही, पंखे नाहीत, टीव्ही नाही, कामाच्या जागेवर जाण्यायेण्यासाठी आलिशान गाड्या नाहीत, घरात लाड करणारे आईवडील नाहीत; उलट रोज एक समस्या, त्यातून पार पडणं, उघडा- खुला परिसर. थोडक्यात चंगळवादी वृत्तीचा पूर्ण त्याग करणं ही गोष्ट त्यांनी सहज आत्मसात केलेली दिसते. कारण त्यांच्या डोळ्यासमोर असं एक उद्दिष्ट आहे, की त्यासाठी सारे श्रम हलके व्हावेत.

"या उद्दिष्टाची फळं आम्हाला जवळ जवळ पन्नास वर्ष, शंभर वर्षांनी दिसणार आहेत," मानसी करंदीकरनी मला हे हसत हसत सांगितलं आणि झटपट प्रसिद्धी व झटपट साध्य करण्याच्या या जमान्यात मला तिचं कौतुकच कौतुक वाटलं. आपल्या हातांवर विश्वास असणाऱ्या या तिघींच्या वडिलधाऱ्या मंडळींचंही कौतुक वाटलं. आपल्या मुलींनी मळलेल्या वाटेनं न जाता वेगळी वाट निवडली याविषयी ते अभिमानानं बोलतात व त्यांना सर्वतोपरी मदत करतात. तसंच 'दि लेक सिटी' या संस्थेचाही उपक्रम स्तुत्य वाटला. अशा अनेक संस्था आणि अनेक तरुण मुले एकत्र आली, तर हा भारत सुनहरा होणं अशक्य नाही. थोडक्यात काय? 'अशक्य' हा शब्दच या तिघींच्या डायरीत नाही. कारण त्यांचं शिक्षण फार मोठ्या शाळेत सुरू आहे. निसर्गाच्या आणि रोज नवीन येणाऱ्या अनुभवातून त्या शिकत आहेत.